

gépgyár
ársaság
STEN.
ar:
ya 14.
mos első di-
kítettett
szabad
éit,
éle
ő eszkö-
engereit.
vátogépeit
yén s bérin.
ál.
urnál
anknál.
manyi raktára
worth-féle
tűtőgépek
gyúj-
és olajban
deti Clayton
STAK
nélkül, vas-
zóok
polaj, gépszik-
ek, locomobil-
rekek, manó-
kender, gépé-
a legjutányo-
ARSA
nokában
N.
871. sz.
és).
(helyi vasut
sági gépgyára
váltását, kazán-
át szakszerűen

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Széchenyi-utca SIMON-ház Kunz József ur
hereskedésével szemben.
Hirdetmények,
előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok
valamint a lap szellemi részét illető
minden közlemények ide intézendők.
Bérmeltemér levelek csak ismert kezektől
fogadtatnak el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.
A SZABADELVÉPÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:
Helyben házhoz hordva, vagy vidékre
postán küldve:
Egész évre - - - - - 10 frt — kr.
Félévre - - - - - 5 frt — kr.
Negyedévre - - - - - 2 frt 50 kr.
Egy hónapra - - - - - 1 frt — kr.
Hirdetési díj:
Ottasóbos petitsor egyszeri beiktatásért 5 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr. —
Nyilttér 4 hasábos petitsorért 20 kr.
Hirdetést vagy reklamot magában foglaló
ujdontság sora 50 kr.

XVIII. évfolyam 1891.

Debreczen. Hétfő Augusztus 3.

149. szám.

A debreczeni-füzes-abonyi vasut megnyitása alkalmából.*

Ma van a debreczeni-f. abonyi vasut miltanrendőri bejárása. Ez alkalomból föl akarjuk vetni azt a kérdést: vajjon megfelel-e már most teljesen az így kiegészített vasuti hálózat Debreczen város érdekének, vagy pedig szükséges-e még más, ezen városból kiágazó vonalak kiépítéséről gondoskodni, hogy az életken fejlődő szomszéd városokkal egyenlő lépést tartva, ezek által felül ne mulhassék?

Lehetnek, kik ezek kérdésre félig csudálkozva azt felelhetnék: ugyan mi czélja ezen beszédnek? Debreczen jól érzi magát, lakossága nagy, intelligens és vagyonos, a város szemmel láthatólag gyarapszik, már hogy lehetne attól tartani, hogy más vidéki nagyobb város tulthetne rajta?

És mégis indokolt a fölvetett kérdés. A népesség számában kevés vidéki város mulja felül Debreczen és az életken fejlődő N.-Várad, Arad, Miskolcz, Temesvár népességre nézve jól hátra vannak még Debreczen mögött. Ugy de az utolsó népszámlálás eredményei kimutatták, hogy Debreczen szaporodása kisebb hányadban történik mint szomszéd versenyársainál, különösen N.-Váradon és Miskolczon (Aradon is). Ha jövőben is ez az arány marad meg, akkor lesz idő, (20—30 év alatt) a midőn N.-Várad és

* Ezen szakértelemmel írott, nagy figyelmet érdemlő cikket a Szepességről kaptak lapunk egyik barátságától következő levél kíséretében:
"Milyen tisztelt szerkesztő ur!
Van szerencsém a Debreczen-f. abonyi vasut megnyitása alkalmából becses lapja számára az itten melikelt cikket beküldeni, amely Debreczen város érdekében írott. Szerzője nem debreczeni születésű Debreczenben se lakik, de számos évet töltött fiatal korában e városban a magyar nyelv elsajátítása céljából és ez alkalommal becsülni és szeretni tanulta e derék város népet, s bár sok év múlt el azóta, mégis mindig figyellemlal és érdeklődéssel kísértő Debreczen fejlődését és a távolság daczára sem szünet meg a legmelegebb rokonszenvel viselkedni iránta."

Miskolcz népességre nézve Debreczenet elől mi vagy pláne felülteni fogják.

Az utolsó népszámlálás ezen megdönthetetlen tényével szemben felelni kell azon kérdésre: miképen lehessen azontul is Debreczen városának elsőbbségét biztosítani és további fejlődését legalább ugyanazon mértékben garantizálni, a mint az a nevezett más városoknál tényiege létezik.

A gőz- és villám korszaka, amelyben mi élünk, egyszersmind a nagy városok fejlődésének korszaka. A tapasztalás kimutatta Európa iyugati államaiban, hogy minden országban, amelyben kiterjedt vasuti hálózat létezik, rövid egy néhány évtized mulva a városi elem hatalmasan fejlődik és számos nagyváros keletkezik ott, ahol a vasuti forgalom fő erei nagyobb gőcpontban összefutnak. S ez nagyon is természetes. Pezsgő városi élet föltétele a kereskedelem és ipar virágzása, az pedig csak ottan lehetséges, a hol a forgalom minden irányból összpontosul. Lehetetlen tehát, hogy valamely város élénk lendületnek indulhatna, hanem képez vasuti fő gőcpontot és lehetetlen, hogy szomszédjával sikeresen konkuráljon, ha az utóbbi a forgalom fő irányában fekszik, vagy pláne több főirány egymást metsző pontján, — ő maga pedig — bár szintén van vasutja — oldalt esik a forgalom fő irányaitól. Debreczennek éppen ez a helyzete, N.-Váradal és Miskolczal szembe még a debreczeni-füzes-abonyi vasut megnyitása után is.

Hogy Debreczen csakugyan oldalt fekszik a vasuti forgalom főutjairól, s hogy ezen körülmény előnyeit Debreczen rovársára Várad és Miskolcz élvezik, — nem nehéz bebizonyítani.

Nézzük ezeket a főforgalmi utakat.

Az első főut a budapest-erdélyi, mely 2 felé ágazik: 1. a déli főirány (Szolnok, Arad, Gy.-Fehérvár) Aradot élénkíti, 2. az éjszakai (Szolnok, N.-Várad-Kolozsvár) N.-Várad érdekének szolgál, a szomszédos Debreczennek pe-

dig nem jut belőle semmisse. Pedig juthatna, de erről később.

A forgalom második főutja összeköti az éjszakkelteti megyéket az ország déli részeivel, egyrészt a Bácsággal, másrészt a dél nyugoti részekkel Horvátországgal és Fiumével. Értjük a huszétérmihályfalva-n.-várad-csabai vonalat, mely Csabán két ágra oszlik: a Csaba-Arad-Temesvár aldujai ut, és a Csaba-Szeged-Horvátország-fiumei vonal. Ez főut szintén oldalt hagyja Debreczen és forgalmából nem juttat neki semmit. Megfelelő vasuti összeköttetés esetén pedig volna Debreczennek is belőle része. De erről is később.

A harmadik főut közvetíti a forgalmat Erdély és Felső-Magyarország közt Ruttka felé és azontul Felső-Németországba. Az utirányt jelölik: Kolozsvár-N.-Várad-Szolnok-Hatvan-Ruttka. Debreczennek ismét nem jut belőle semmi, mert oldalt fekszik, pedig juthatna megfelelő vasuti összeköttetés esetén.

A negyedik főut összekapcsolja Felső-Magyarország központi megyéit Abauj-Sároost, Zemplént, Gümör és Borsod vidékeit és Galiczia ezen megyékkel határos részeit a déli vidékkel. Az utirányt pedig jelölik: Kassa, Miskolcz, Hatvan, Szolnok, Arad, Temesvár és másrészt Szeged, Szabadka stb. Ezen negyedik esetben is Debreczen oldalt fekszik, s ezen főforgalom által nem érintetik, pedig lehetséges volna megfelelő vasuti összeköttetés esetén.

Az ötödik főut közvetíti a forgalmat Budapest és az éjszakkelteti megyék közt (Zempléntől Mármarosziget Szatmárig). Annak egy részét Debreczen élvezi a Szolnok, P.-Ladány, Debreczen, Szatmár-Huszt és Szatmár-N.-Bányai uton. Jó nagyobb része azonban Miskolcz és Ujhelyen át halad Zemplénbe és azontul Galicziába, sőt még Munkacsont át is Galicziába.

Ha így állunk, lehet-e csudalkozni, hogy Debreczen nem fejlődik oly gyorsan, mint szerencsésebb vetélytársai N.-Várad és Miskolcz, mely utóbbiak a főforgalom

utjai által nemcsak egy, hanem több irányban érintettek?

Hogy Debreczen érdekében változtatni kell ezen mostoha körülményeken, az kétségtelen. A kérdés az, hogy hogyan. A felelet reá pedig az: olyan Debreczenből kiágazó vasuti vonalak építésére által, amelyek e várost a főforgalomba beterelni képesek, vagyis amelyek Debreczenben összefutó új főforgalmi irányokat előteremteni képesek.

A debreczeni-f. abonyi vasut az első lépés ezen czél felé; de csakis az első; szükséges tehát:

1. hogy folytatása legyen azon irányban, mely Debreczen Budapesttel a legrövidebb uton direct és külön összeköti. E végből a Tisza áthidalásának pontjától (Poroszló) Budapest felé vasut épüljön Tarna-Szt.-Miklós, Jász-Ápáti, Jász-Berény érintésével a suly-sápi állomásig.*) A budapest-szolnok-debreczeni vonal hossza 223 kilométer. A budapest-hatvan-f. abony-tisza-füred-debreczeni új vonal hossza 225½ kilométer. A fent tervezett direct összeköttetés-e pedig csak 209 kilométer. Ez a „debreczeni“ vonal magához vonná az egész forgalmat Budapest és a közepkeleti megyék (Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmar, Szilágy, Szolnok-Doboka és Beszterce-Naszód) közt, különösen az elébb-utóbb biztosan épülő n.-bánya-deési vasut által és föntosságot nyerne az elébb-utóbb biztosan épülő m.-sziget-szuczawai (Bukovinában) vasut esetében a mikor is ez a vonal a monarchia egyik legélenkebb forgalmu utjai közé fog tartozni, képezvén a lehető legrövidebb összeköttetést egyrészt Bukovina, Moldva és Délorozsország és másrészt Budapest és Bécs között, a mely vonal tisztán Debreczen érdekének fog szolgálni szomszédjai kizárásával.
2. Főfontosságú Debreczen fejlődésére nézve a debreczen-berettyóújfalva-csaba-i vonal létesítése. Egy pillantás a mappára mutatja, hogy ez a

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája.

Parázs-szemek.

Szép asszonyok villogó, parázs szemérből kívánatos ajkátó irám most ezt a tárczát: Napsugár aranyozza be az előttem fekvő papírost, kandi szemek nevetgélnek a betűk közüfelém. Látom ragyogni azokat a földi napokat, melyek üszköt dobnak a férfiszívbe, hogy elhamvadjon az az utolsó izig s ne hallatszék a dobbanása soha-soha többé. A földi nap kárörvendve nézi a szegény szív vergődését s könyet ha ejt, könnye olaj a tüzre.

Dörömbölnek az ajtón; nem látom, de gondolom, hogy valami kérges izmos kéz nehezedik a kilincse, — mely az erős nyomás alatt hirtelen csak fel pattan.

— Az ürdöbe is! — öt óra elmúlt, a hivatalos órának vége: mi lesz most?
... Az előttem fekvő papírlapról eltűn a napsugár; a parázs szemek lehunyódnak.

Nagy Kajla István biczeg be hozzám: az arca dult, a szándéka gyilkos, — akár csak egy szép asszonynak a parázs-szeme.

Kereszthe font karokkal áll meg a szoba közepén, tüskés bajuszának minden szála a földre, míg savószinű sunyi két szeme a mennyezetre néz. Vélem, hogy panaszt akar tenni; kiérzik a hangja rezgéséből s nini, a szíve a tulipános lablji alatt hogyan hullámozik! Féltreleszem a parázs-szemeket; Nagy Kajla István jóra való ember, megérdemli ezt!

S Nagy Kajla István szól:
— Már tegyen igazságot köztünk jó uram ne akarja, hogy minden felhőjével fejmare szakadjon az ég.

(Lám, lám, — Nagy Kajla Istvá poetikus is tud lenni!)
— Ökörpásztor vagyok de becsületes és katonaviselt. Mig a linában szolgáltam, valahol az alföldön akadtam ebbe a rongyba akit pozdorjává zuzník, ha itt lenne menten. A szemével babonázott meg és forogtatott ki.
(Hohó! itt is a parázs-szemek csináltak galibát!)
Gyönyörrel hallgatom Nagy Kajla István siralmas panaszát, mely mint a forrás mind mélyebb ágyat és magának.
— Tíz esztendeje lesz idestova, hogy egygyé boronálótunk. Kisárokszálláson, kukoricatorészkor, — hej, de volt is akkor sokadalom. Az asszony az első hetekben olyan volt hozzám mint a vaj, — selyem életet éltünk! Minden vasárnap megkaptam a tisztát, hus is kerül ilyenkor a leveses tábla. Most aztául elmarad tisztá, elmarad a hus is. Nézze, uram, a labimról is lehullott a pityke s nincs kéz, mely felvarná. A ruhám olyan mint a ribaháló s az étei csak gombócz, meg dőlődin.

Pedig bekeresem az életet amint dukál aztán meg a komenció is jól fizet. Hát olvassa ki most ebből az igazságot, hogy hát mi légyen kettünk között a baj?
Nagy Kajla István homályba burkolt szavait, bárhogyan törjem rajtuk elárvult f-jemet, teljességgel nem értem; várom tehát mig az öreg a lelke belsejében tovább puható.
S ki is vágja a tromfot:
— Hát elfordult tőlem a felesége szeme. Mérhethetlen esend következik; Nagy Kajla István sóhajtását is alig lehet hallani. A parázs-szemek, újból kezdik dőváj jártékukat s a tollat ingerelve unsoznak: szántson to-

vább a papírlapon. A hunyó napsugár kéréje beomlik az ablakon, megaranyozva a színelhagyott falakat s Nagy Kajla István borsut forrából bozontos fejtét.
A melle zihálni kezd, torkából meg mintha éppen megereszett zszip lenne, csak úgy ömlik a szó.
— Elfordult! Hogy meg se lássa a napvilágos eget többé! Most a kispentdi gulyás, a Cinder Ferkó, van olyan jó módban, — mint voltam előbb én. Tudom, hogy összetrafáltak! Egy idő óta a Cinder gyerek vált minden vasárnap tisztát s annak pottyán a hus a leveses fazekába.
Én meg itt állok, magamra hagyva: — a kutya se ugat, a holló se károm utánam.
— Hát mondja csak, nagy jó uram, mit cselekedjem azzal az asszonynyal, hogy ismét a régire, magamra terelem azt a babonázó esufondáros szemét!?

Mélyen meghat a panasz. Előttem egy ember, egy egyszerű ökörpásztor, ki akkor is a vasárnap tisztát, a gölöndöt a hust siratja, — mikor a felesége parázs-szeme más halandóra kacsinat. De már ezen segíteni kell, Nagy Kajla István! Előszedem az ékesző lásti tehetségemet, csitítom, biztatom, hogy járjon kedvében az asszonynak s szép szóval, gyengéd cizírogatással magához édesgeti ismét.

— Mit ér — dörögi, ha a szeme másra veszett! de azért megköszöni a jó tanácsot s igyekszik magát kituszkolni az ajtón.
En pedig ujra belemélyedek a parázs-szemekbe; sugaruk villan, vibrál itt előttem s vallo, hogy ez a sugár villanás tehette tőkre Nagy Kajla István boldogságát is.

Hogyan megélenkül ebben az ócska butorozott szobában minden! A függöny redői közül szép asszonyszemek — mindmegannyi lidérczűz — ragyognak reám; vérpiros kekeny eseresznye ajkak tűz-sóhaja kergeti egymást a légben.

Mégis csak szerencsétlen ember lehet az a Nagy Kajla István.
Talán fiatal, kedves felesége van; talán olyan szíkratekintetű, libegő piros ajku, mint a minőket az én képeletem a függöny redői közül bujtat elő. Szegény Nagy Kajla István.
... S az általam így megsajnált szerencsétlen teremtés egyszer csak megint rám nyitja a kilincset. Apró két sunyi szeme nevet; haja gondosan van fésülve s az arca nyugodt, mint a mező szép őszi napon.
Mindén kérdezés nélkül kezdi a mondogkáját:
— Amit tettem meg tettem, nagy jó uram. A bekülés dugába dőlt hát — kiöltöttem a feleségem szemét.
Ijedve kérlem:
— Azt a babonázó szemét? mind a kettőt?
Nagy Kajla István nyugodtan felelt:
— Nem! csak az egyiket! a másikat még leánykorában elvesztette; a Cinder gyerek ütötte ki akkor, mikor a kisárokszállási bucsun reám is tekintett.
...
Tessék aztán egy ilyen körülmények között dieshimuszni irni a — parázs szemekhez!

Tóth Dezső.

Bécs, 1873. Erdemérem Budapest, 1885. Nagy díszokl. Eszék, 1889. Díszoklevél. N. Palán kán, 1887. Rany-érem. London, 1878. Díszoklevél.

Csik József

csász. és kir. kizárólag szabadalm.

első szerémi portland-cement- és vízhatlan mészgyár

BECCSINBAN.

Központi iroda és raktár: BUDAPESTEN, V. Rudolf-rakpart 8. ajánlja a t. építész és építőmester urak, építkezési vállalatok, földbirtokosok, községi és egyházi előjáróságok, valamint a n. é. építő-közönség kényelmére

Debreczenben Szabó Zsigmond fűszerkereskedő urnál raktárt tartok, hol saját gyártmányu

Portland-cement és vízhatlan mész folytonosan legjobb és egyenlő jó minőségben kapható. — Árjegyzékek a magyarázat kívánatra készséggel megküldetik.

Páris, 1867. Bronz érem. Kecskemét, 1872. Ezüst érem. Ujvidek, 1875. Arany érem. Szeged, 1878. Erdemérem. Trieszt, 1883. Arany érem.

Megmaradt áruk kiárusítása.

Igen olcsó leszállított árak!!

Az egyesült magyarhoni üvegyárak részvénytársaság

raktár felosztás és

üzlethelyiség átadása

folytán az ottan még felmaradt s általam átvett

ÜVEG és PORCELLAN ÁRUKAT

most már saját tüzletemben **igen olcsó árak** mellett árusítom ki.

KASZANYITZKY ENDRE

Piacz, 1900.

Intelligens és tisztességes egyének, főképpen

czipész és szabó segédek alkalmazást nyerhetnek Neidlinger G. udvari szállító eredeti Singer varrógép raktárában utazóügynöki minőségben előnyös feltételek mellett.

○○○○○○○○○○
KIADÓ
utcai lakás
a Nagy-uj-utca elején. 1708. sz. a.
○○○○○○○○○○

Legjobb asztali- és üdítőital.

Hazánk legkedveltebb

savanyuvize

A MOHAI **ÁGNES** FORRÁS.

mely nemcsak a polgári körökben kedvelt, de utat tört magának a felsőbb és legfelsőbb körökben is.

Ő fensége József főherczeg

asztalán rendes italul szolgál.

Konstantinápolyban, Alexandriában, legközelebb Fiumében is ép úgy mint hazánkban általánosan a kolera megbetegedés ellen praeservatív gyógyszernek bizonyult. — Mindazon tisztelt fogyasztónak, kik ezen ásványvizet akár borral, gyógycélokra, vagy tisztán mint asztalvizet előszeretettel használják kérjük azt rövidítve

ÁGNES

forrás néven kiszolgáltatni. — A nagyérdemű közönségnek ásványvizünket szives jóindulatába ajánlván, maradtunk teljes tisztelettel az ÁGNES-forrás kútközelsége Mohán.

Friss töltésben az ország minden gyógyszerárában, fűszerkereskedésében és vendéglőjében kapható. — Országos főraktár:

Édeskuty L.

csász. és kir. és szerb. kir. udv. ásványviz-szállító-nál. BUDAPEST, Erzsébet tér 8. sz.

AZ ÁGNES-FORRÁS KÜLÖNÖS ELŐNYEI:
Gazdag szénsavtartalmu. — A bornak színet nem változtatja.
Természetes ízét kellemessé teszi,
a miert is a vendéglős uraknak keverékül „Spritzer” előnyös szolgáltatást tesz.

Legjobb asztali- és üdítőital.

Kerti lóozák,
kerti butorok
jégszekrények,
tizedes mérlegek, kaszák

írásbeli jótálás mellett.

Valódi Fuchs-féle (rokás jegyű) szerszámok minden iparághoz
mezőgazdasági eszközök,
vas- és kátrány tető lemezek
legolcsób beszerzési forrása.

Képes árlap kívánatra bérmentve küldetik,

Tóth Gyula

előbb
Tóth Lajos és Társa
vaskereskedése DEBRECZEN, főpiacz városház sarkán.

Clayton és Shuttleworth bizományi raktára.
Clayton és Shuttleworth-féle eredeti új „Hollingsworth gyűjtőgépek” a merikai Hiekory-diófából, továbbá saját gyártmányu új „Hollingsworth” gyűjtőgépek kőris-fából és olajban edzett aczélfogakkal, eredeti Clayton és Shuttleworth-féle

BAKER ROSTÁK

üszög tisztítóval vagy a nélkül, vasrámas fonott szitákkal.

Konkolyozók
(Trieur.)
Gépsükségletek: oliva gépolaj, gépszijak, gumilemez, aczéldobosinek, locomobilcsövek, csőprések, vízállásúvegek, manometerek, tisztítócepű, olaszkenyer, gépészeti szerszámok stb. stb. a legújanyosabban beszerezhetők

BAUER és TÁRSA

gazdasági gépcsarnokában
DEBRECZENBEN.
Gyár és iroda: N.-Péterfia 871. sz.
(telefon összeköttetés).
Raktár: N.-Péterfia 853. sz. (helyi vasut megálló).

Ujjonnan berendezett gazdasági gépyára mindennemű gépek és szilyattuk javítását, kazánkovács- és vasesztergályos munkát szakoszeríten gyorsan és jutányosan teljesít.

Debreczen Nyomatott a „Debreczeni Ellenőr” könyvnyomdájában 1891. Széchenyi-utca SIMON-ház.